

ČESKÁ KANADA '97

HISTORICKÝ A SOCIOLOGICKÝ VÝZKUM
JIŽNÍ ČÁSTI OKRESU JINDŘICHŮV HRADEC

SOUKROMÉ REÁLNÉ GYMNÁZIUM
PŘÍRODNÍ ŠKOLA, O.P.S.

PRAHA 1997

ÚVOD

Cílem historické skupiny bylo zrekonstruovat život obyvatel a sídelní strukturu jižní části okresu Jindřichův Hradec v době před jejím násilným poškozením, tj. především v období první republiky. Tento dobře fungující stav srovnat se současností. Z hlediska tohoto stavu zhodnotit přijatelnost výstavby Rekreačního parku Rajchářov, případně navrhnout opatření pro další rozvoj oblasti.

Metodika:

- 1) práce s odbornou literaturou (archiv)*
- 2) rozhovory se starousedlíky (od roku 1945)*
- 3) práce s mapou.*

Historická skupina pracovala ve složení:

Petra Goldšmídová, Petra Havelková
(2. ročník sedmiletého studia)

HISTORIE JIŽNÍ ČÁSTI OKRESU JINDŘICHŮV HRADEC V PRŮBĚHU 20. STOLETÍ

Jan Klír
(4. ročník sedmiletého studia)

**HISTORIE JIŽNÍ ČÁSTI OKRESU JINDŘICHŮV HRADEC V PRŮBĚHU 20. STOLETÍ
ZPRÁVA O HOSPODÁŘSKÉ ČINNOSTI**

Petr Polák
(2. ročník sedmiletého studia)

**PRŮBĚH 2. SVĚTOVÉ VÁLKY V JIŽNÍ ČÁSTI OKRESU JINDŘICHŮV HRADEC
HISTORIE SLEDOVANÉ OBLASTI PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE**

Petr Sedláček
(4. ročník sedmiletého studia)

INŽENÝRSKÉ SÍTĚ

HISTORIE JIŽNÍ ČÁSTI OKRESU JINDŘICHŮV HRADEC V PRŮBĚHU 20. STOLETÍ

VYPRACOVALI:

Petra Goldšmídková, Petra Havelková, Jan Klír

SITUACE V POHRANIČÍ 1918 - 1938

Díky vládě sociální demokracie a lidovců se na Jindřichohradecku zrovnoprávnilo vzájemné postavení Čechů a Němců. Nastalo zhruba pětileté období smíru mezi oběma národy. Toto soužití výrazně narušilo vítězství Henleinovy Sudetoněmecké strany (SDP) ve volbách v roce 1935, která prosazovala agresivní postup proti Čechům. V té době žila na Slavonicku a Novobystřicku drtivá většina obyvatel německé národnosti. Češi zde zastávali pouze správní funkce: starostové, úředníci, policisté a pohraniční stráž. Úředním jazykem byla čeština, ale mluvilo se převážně německy.

HLAVNÍ CENTRA 1900 - 1938

Hlavními centry byla města Nová Bystřice, Staré Město pod Landštejnem a Slavonice, v severní části území Číměř, Hůrky, Matějovec, Český Rudolec a Cizkrajov. Dále byly oblasti rozděleny na katastrální území se stejnými názvy jako tato města a vesnice. Náš výzkum se týká jižní části nynějšího katastru Staré Město pod Landštejnem - konkrétněji zaniklých vesniček Romavy, Rajchěřova, Košťálkova, Košláku, Kuní, Pernárce, Dětršíse a Starých Hutí, osady Hamru a Jitry a dále dosud existujících vesniček Návary a Veclov. Dále jsou přiloženy orientační údaje o vesničkách sousedících s již zmiňovaným katastrem.

SITUACE V POHRANIČÍ 1939 - 1997

Za první republiky kraj samostatně prosperoval. Tato prosperita trvala až do druhé světové války, kdy byla zavedena povinnost odvádět dávky, nejlepší pracovní stroje.

VÝSLEDKY:

Uvádíme rozdělení do katastrů, do kterých vesnice spadaly, směrem od jihu k severu. Údaje o obyvatelstvu a domech jsou z roku 1930 (GEMEINDE LEXIKON 1930 BÖHMEN).

KATASTR KUNÍ

Katastrální vymezení: Dětríš, Košlák, Pernárec, Kuní.

Doprava: V těchto místech vedly většinou prašné, neasfaltované cesty. Lidé se dopravovali na menší vzdálenosti pěšky, na větší pak autobusem (autobusová zastávka Kuní; 1x za den).

1. KUNÍ

Něm. Kain, 302 obyvatel, z toho 281 německých, první zmínka nezjištěna. Vesnice měla 66 domů, z toho dvě hospody, jeden obchod, školu (německou) a autobusovou zastávku. Poštou a farou spadalo Kuní pod Staré Město pod Landštejnem. Podle mapy z roku 1931 zde stávala kaplička. Charakter zemědělství odpovídal charakteru kraje (viz zpráva Jana Klíra o hospodářské činnosti).

2. PERNÁREC

Něm. Bernharz, 70 obyvatel, z toho 66 německých, první zmínka z roku 1340 (Bernárecz). Ve vesnici o rozloze 6,28 km² stávalo 14 domů, žádná církevní budova ani obchod. Zemědělství - viz zpráva Jana Klíra o hospodářské činnosti.

3. DĚTŘÍŠ

Něm. Dietreichs, 102 obyvatel, z toho 97 německých, první zmínka z roku 1478. Stálo zde 25 domů, poštou a farou spadala obec pod Staré Město pod Landštejnem. Zemědělství - viz zpráva Jana Klíra o hospodářské činnosti.

4. KOŠLÁK

Něm. Koks Schlag, 37 obyvatel, z toho 26 německých, první zmínka z roku 1487 (Kosslak). Bývala to osada s 6 domy bez obchodu či obecního úřadu. Poštou a farou spadala opět pod Staré Město pod Landštejnem. Zemědělství - viz zpráva Jana Klíra o hospodářské činnosti.

KATASTR KOŠTÁLKOV

Katastrální vymezení: Košťálkov, Rajchéřov, Romava, osada Jitra.

Doprava: viz katastr Kuní.

1. KOŠTÁLKOV

Něm. Gottschallings, 246 obyvatel, z toho 227 německých, první zmínka z roku 1487 (Kosstálkov); lidově Goutchollings. Ve vesnici o rozloze 5,59 km² stálo 73 domů, škola, obecní úřad, hospoda a zdravotnické zařízení. Byla zde kaple Anděla Strážného a dva mlýny (Dvůr Gabrielův a Hamflove).

2. RAJCHÉŘOV

Něm. Reichers, 220 obyvatel, z toho 202 německých, první zmínka z roku 1575 (Rejchýřzow). Rozloha 4,68 km², 49 budov - obecní úřad, německá škola (české děti chodily do české školy v Návarech), hospoda. Z církevních staveb zde stávala kaple sv. Michala s apsidou a přistavěnou věží z roku 1883. Poštou spadl Rajchéřov pod Staré Město pod Landštejnem. Ve vesnici byl chovný rybník Brand (Rajchéřovský).

Terénní zpráva

Dne 11. 6. 1997 jsme provedli obhlídku bývalé vesnice Rajchéřov. Cílem bylo nalézt kapli a provést průzkum jednoho z domů. K orientaci jsme používali katastrální mapu z roku 1931 a kompas.

Vesnice Rajchěřov leží na jihovýchod od Nové Bystřice. První zmínka o Rajchěřově pochází z roku 1575 a zničena byla okolo roku 1953. Roku 1714 zde byla vystavěna kaple sv. Michala s apsidou. K této kapli byla r. 1883 vybudována věž. Stručná charakteristika vesnice: zaujímal plochu 4,68 km², měla 57 domů, obecní úřad, německou školu, hospodu, žilo zde 277 Němců.

Statek č. p. 17 v Rajchěřově

Statek se nachází blízko hráze na jižním cípu vesnice. Stav statku: statek je totálně zdemolován. Základy statku nejsou znatelné a místo, kde stály budovy, se dá poznat jen podle hald kamení. Všude je rumištní porost (kopřiva, bez, brtnice, starček). Podle katastrální mapy jsme se vydali k Malému Rajchěřovskému rybníku, kde statek leží. Z katastrální mapy jsme vyčetli, že se statek skládal ze dvou budov - obytné a hospodářské. Jedna budova měla půdorys tvaru písmene L a druhá měla obdélníkový tvar. Obdélník mezi těmito budovami tvořil dvůr.

Na přední straně bývalého dvorce jsme našli staré brány. Před domem se tyčilo několik žulových plotních sloupků a v prostoru mezi plotními sloupky a budovou se nachází zdivočelý angrešt. Z toho jsme usoudili, že zde bývala zahrádka. Orientačním bodem byl dvůr bývalého statku. Tam, kde kdysi stávaly budovy, jsou haldy zborceného zdiva a tam, kde byl dříve dvůr, se žádné zdivo nenachází. Proto je dnes dvůr pod úrovní okolního terénu. Protože zde dříve zřejmě procházel dobytek, je zde vyšší koncentrace dusičnanů než v okolních budovách. Proto na dvoře roste i vyšší rumištní porost.

Statek měl zřejmě střechu z betonových tašek (zjistili jsme z nálezů). Mezi tímto statkem a statkem na západ od něj (č. p. 16) vedla cestička na zahrady, které se rozkládaly za těmito statky. Cestička byla lemována plůtkem z obou stran. Z plůtku se dochovaly jen žulové sloupky, které dodnes stojí na svém původním místě. Bohužel jsme zde neprovedli měření rozlohy.

Kaple z roku 1714

Provedli jsme průzkum pozůstatků barokní kaple s apsidou zasvěcené sv. Michalovi. V roce 1883 byla přistavěna věž. Podle mapy stávala kaple u hráze rybníka (Malý Rajchěřovský rybník na severním výběžku Velkého Rajchěřovského rybníka).

Na místě určeném mapou jsme našli rozvaliny. Pomocí virgule jsme označili místa, kde pravděpodobně stávaly stěny. Z takto označených míst jsme vyznačili a proměřili přibližný půdorys, který odpovídal půdorysu kaple na mapě. Na východní straně kaple se nacházela apside, kde pravděpodobně stával oltář. Dnes se z bývalé kaple zachovala jen hromada žulových kamenů. Patrné jsou opracované náročné sloupky v místech předpokládaného vchodu.

Na místě oltáře jsme vztyčili kříž a zapálili svíčky. Předpokládáme, že kaple nebyla před zbořením ani odsvěcena.

3. ROMAVAL

Něm. Romau, 264 obyvatel, z toho 233 německých, první zmínka 1487 (Robnawa). Etymologie názvu: Robenau = havraní luh (niva). Ve vsi o rozloze 4,41 km² stávalo 67 domů, německá škola (české děti chodily do české školy v Návarech), obecní úřad, hospoda a hasičská zbrojnice pro celou oblast. Z církevních budov zde stála kaplička Nalezení sv. Kříže. Poštou Romava spadala opět pod Staré Město pod Landštejnem, farou pod Novou Bystřicí. Byla zde umístěna vojenská posádka (SOS). V okolí obce se nalézaly dva chovné rybníky (Starý Romavský a Romavský Mlýnský).

Terénní zpráva

Dne 11. 6. 1997 jsme navštívili zaniklou vesnici Romava, která byla založena roku 1487 a zničena roku 1952. Obyvatelstvo tvořili převážně Němci, a to 431 Němců v 62 domech.

Romava spadala pod novobystřickou náboženskou obec. V obci se nalézala škola, hospoda, obecní úřad, požární zbrojnice a kaple Nalezení sv. Kříže.

Romava se nachází na břehu Romavského rybníka, z jehož hráze vyčnívá ostrůvek, který je vyznačený na mapě z roku 1931. Určili jsme stavbu, která stála naproti ostrůvku, a vydali se na to místo. Podle katastrální mapy měl mít dům tvar písmene L a popisné číslo 19, s tím, že kratší stranou písmene směřoval na západ. Dnes se na tomto místě nalézají jen pár vztyčených žulových plotních sloupků a kamenné ruiny.

Podle vztyčených, ale i padlých sloupků jsme zhruba zjistili, jak mohla vypadat zahrada, a porovnali s katastrální mapou - tvar souhlasil.

U zadní části plotu, který odděloval pozemek od hlavní cesty, jsme našli kamennou kruhovou studnu, která byla zcela zakryta betonovým víkem a obsahovala vodu.

Posléze jsme podle nalezených plotních sloupků změřili délku jedné části plotu - měřila 17,5 m. Délku další části plotu, která tvořila část dvora, se nám nepodařilo zjistit.

Romavská kaple Nalezení sv. Kříže

Podle katastrální mapy a záchytného bodu, který tvořil dům číslo 19, jsme určili přibližně místo, kde se mohla tato kaple nacházet. Z katastrální mapy jsme zjistili, že kaple měla mít čtvercový půdorys.

Na určeném místě po levé straně od cesty k hrázi Romavského rybníka hned na začátku bývalé vsi se nalézaly rozvaliny většinou žulových plotních sloupků zarostlé ruderálním porostem. Ze západní strany se tyčily dvě staré lípy, které od sebe byly vzdáleny 2,5 metru.

Pomocí virgule a zbytků stavby jsme určili a vyměřili pravděpodobný tvar, který odpovídá i tvaru na katastrální mapě. Kaple měla celkovou rozlohu přibližně 17 m². Vchod byl pravděpodobně mezi dvěma lípami a směřoval na západ.

KATASTR STARÉ MĚSTO POD LANDŠTEJNEM

Katastrální vymezení: v této zprávě jsou zahrnuty pouze Návary a Veclov.

Doprava: viz Kuní.

1. NÁVARY

Něm. Auern, počet obyvatel 124, z toho 108 německých, první zmínka 1395, počet domů 25. Etymologie názvu: ves Návarů (In villa Nawar). Ve vsi stával obecní úřad, škola (česká) a kaplička.

2. VECLOV

Něm. Welzlers, počet obyvatel 207, z toho 101 německých, počet domů 21, první zmínka 1487 (Bezclov). Ve vsi byl obecní úřad, prodejna a kino v místní hospodě. Z církevních staveb se zde nacházela kaplička, která byla centrem velikých slavností o masopustu.

KATASTR NOVÁ BYSTŘICE

Katastrální vymezení: Nová Bystřice, Artolec, Mýtinky, Klášter I, Klášter II, Blato, Albeř, Klenová, Senotín, Hůrky, Nový Vojířov, Hradiště, Ovčárna.

Doprava: V této oblasti převládaly prašné cesty nad asfaltovými, lidé se dopravovali na menší vzdálenosti pěšky, na větší autobusem nebo úzkokolejnou železnici do Jindřichova Hradce.

1. NOVÁ BYSTRICE

Něm. Neu-Bistritz, 2089 obyvatel, z toho 1681 německých, první zmínka 1188 (Vistritz). Město má 439 domů, hrad (připomínán již 1341), kostel sv. Petra a Pavla s gotickým jádrem, kostel sv. Kateřiny, poštu, faru a zdravotnické středisko. Je to konečná stanice úzkokolejné železnice z Jindřichova Hradce.

2. ALBEŘ

Něm. Albern, 629 m n.m., 571 obyvatel, z toho 505 německých, první zmínka 1487; 123 domů. Železářský a textilní průmysl. Z církevních budov se zde nalézá kaple z roku 1870, obec je stanicí úzkokolejné železnice (velký viadukt se třemi oblouky).

3. KLÁŠTER I

Něm. Kloster, 655 m n.m., 22 domů, 106 obyvatel, z toho 104 německých, první zmínka 1491. Církevní stavby: kostel Nejsvětější Trojice.

4. KLÁŠTER II

Původní název Konrač, počet obyvatel 366, z toho 332 německých, počet domů 78, přejmenován v roce 1945. Křížek na návsi.

5. NOVÝ VOJÍŘOV

Dříve Peršlák, něm. Böhmisch Bernschlag, 518 m n.m., 87 domů, 425 obyvatel, z toho 246 německých. Zajímavá lidová architektura.

6. ARTOLEC

Něm. Artholz, 264 obyvatel, z toho 250 německých, počet domů 54.

7. MÝTINKY

Zemědělská ves.

8. BLATO

Před rokem 1945 Žiřpachy, 322 obyvatel, z toho 304 německých, 65 domů, křížek.

9. KLENOVÁ

Něm. Leinbaum, počet obyvatel 239, z toho 197 německých, počet domů 51, první zmínka 1550; kaplička. U vsi malý rybníček.

10. HRADIŠTĚ

Něm. Burgstall, 130 obyvatel, z toho 129 německých, 27 domů; první zmínka 1487 (Pursstall). Osada u bývalé tvrze.

11. SENOTÍN

Něm. Zinolten (těžba cínu), 329 obyvatel, z toho 287 německých, 60 domů. Kaplička, prodejna, obecní úřad; těžba cínu, stříbra a bauxitu.

12. HŮRKY

Něm. Adamsfreiheit, 91 domů, 413 obyvatel, z toho 393 německých. Bylo to hornické město, těžil se zde bauxit, stříbro a cín. V Hůrkách je veliký kostel, který je od 70. let 20. století uzavřen.

13. OVČÁRNA

Něm. Schäfererei, 44 domů, 207 obyvatel, z toho 199 německých; malý rybník a kaplička.

14. STARÉ HUTĚ

Něm. Alte Hütten, 162 obyvatel, z toho 151 německých, 40 domů, první zmínka 1790. Tato osada je zvláštní svou polohou a okolím: za prvé je kolem hustý smrkový les, a proto se obyvatelé nemohli žít zemědělstvím, ale, jak se domníváme, dřevovýrobou (nevylučuje se ani v menší míře existence dřevařského průmyslu). Další odlišnost je v rybníkářství: většina malých vesniček (např. Rajchěřov) měla svůj rybník se zásobou ryb; Staré Hutě však místo rybníku mají Starohuťský vrch (783,9 m n.m.). Proč byla tedy osada založena na tak nevýhodném místě? Důvodem může být buď hradiště na již zmíněném Starohuťském vrchu, anebo sklárna z 19. století, která byla jediná v regionu.

Terénní zpráva

Dne 11. 5. 1997 jsme provedli výzkum zaniklé obce Staré Hutě.

Obec vznikla kolem roku 1790. V roce 1842 se přejmenovala na Alte Hütten. V roce 1854 se jmenovala stejně. Měla tehdy 5 domů, kde bydlelo 45 Němců.

Po příchodu na místo jsme se pokusili objevit zaniklou sklárnu z počátku 19. století. Bohužel máme mapu z roku 1931 (katastrální) a sklárna zanikla před rokem 1900. Na místě jsme našli pouze pár rozvalin a ani podle katastrální mapy se nám nepodařilo nic bližšího určit.

KATASTR SLAVONICE

Katastrální vymezení: Slavonice, Kadolec, Maříž, Stálkov, Vlastkovec, Mutišov.

Doprava: Neliší se od ostatních jmenovaných katastrů.

Zemědělství: Ze všech jmenovaných katastrů je zde nejúrodnější půda - dále viz zpráva Jana Klíra o hospodářské činnosti.

1. SLAVONICE

Něm. Zlabings, 512 m n.m., 454 domů, 2167 obyvatel, první zmínka z 12. století. Ve městě byla hospoda, obchody, obecní úřad, hasičská zbrojnice a pošta. Z církevních staveb zde nacházíme dva kostely (Panny Marie a sv. Jana Křtitele) a barokní kapli sv. Kříže.

2. MAŘÍŽ

Něm. Maires, počet obyvatel 317, 86 domů; kostel, velký zámek. Autobusová doprava (2x za den).

3. KADOLEC

Kaplička a pár usedlostí.

PRŮBĚH 2. SVĚTOVÉ VÁLKY V JIŽNÍ ČÁSTI OKRESU JINDŘICHŮV HRADEC

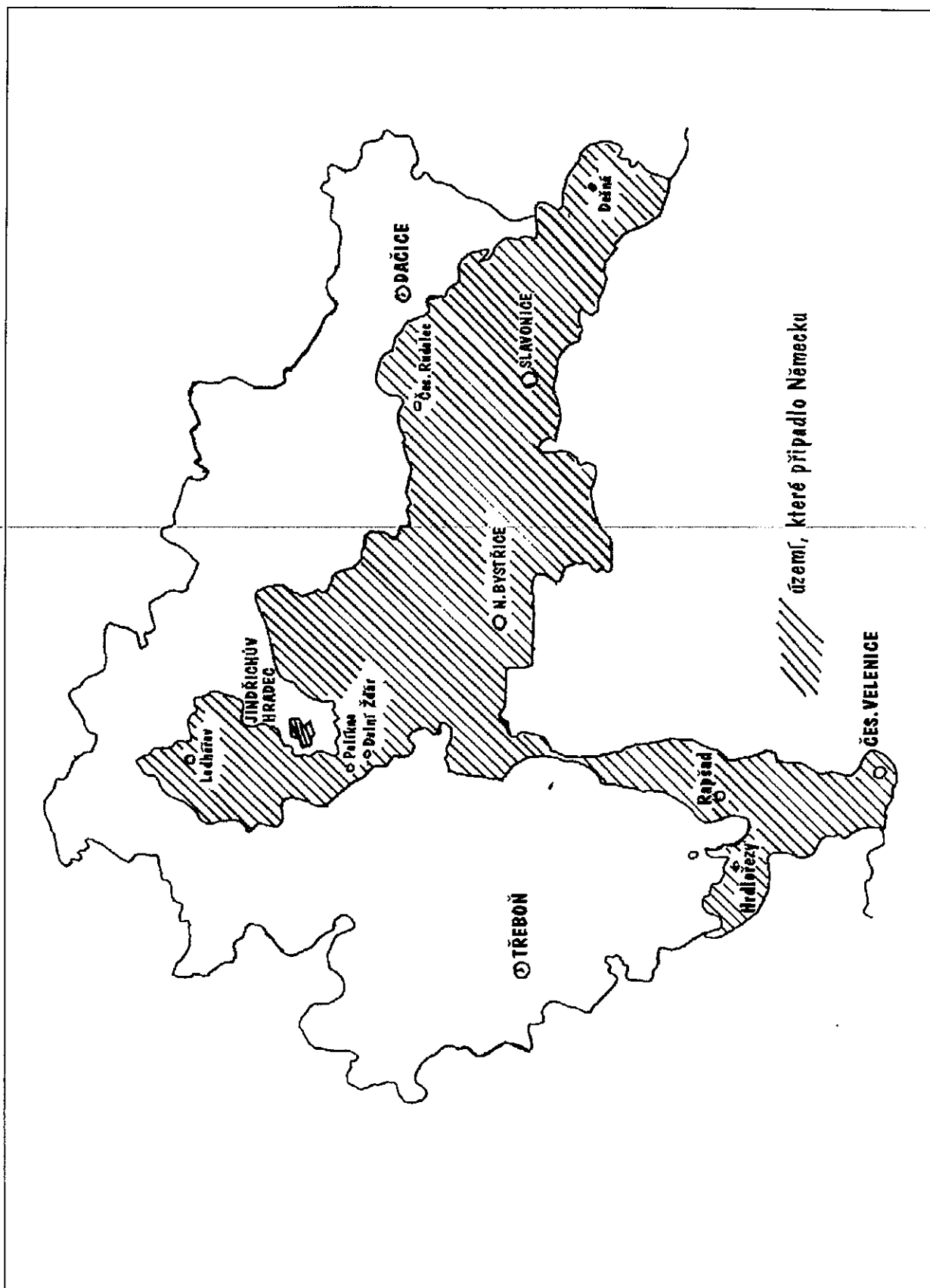
VYPRACOVAL:

Petr Polák

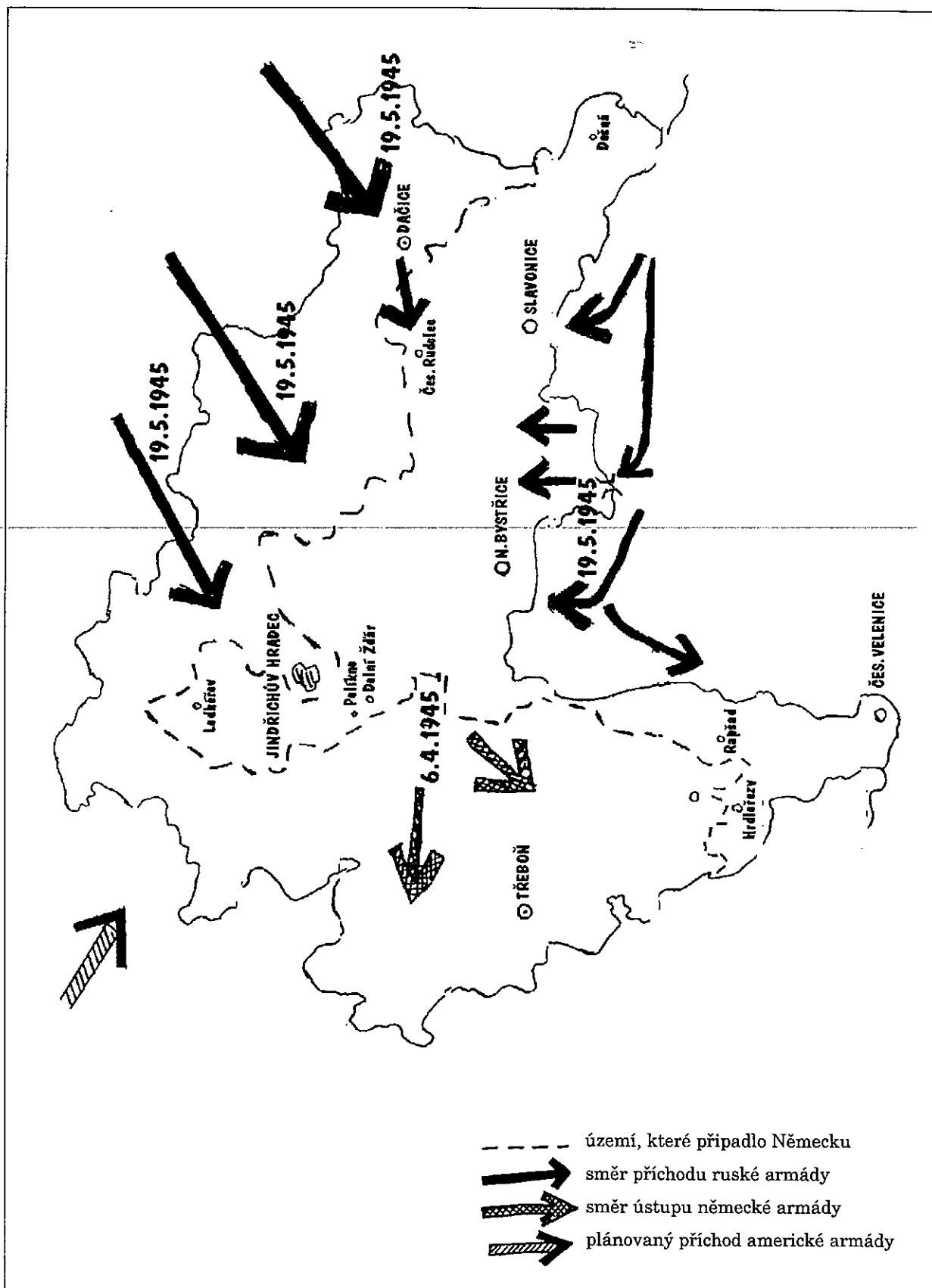
1935	v Nové Bystřici založena SDP
26. 4. 1935	Henlein na předvolebním shromáždění ve Starém Městě pod Landštejnem a v Nové Bystřici
květen 1935	proběhly volby do poslanecké sněmovny, senátu a zemského okresního zastupitelstva
červen 1936	v Kunžaku proběhlo cvičení protiletectvé obrany
13. 9. 1936	Henlein na dožínkách v Číměři prohlásil: "Ač jsme tělem v tomto státě, patříme duchem a kulturou k Německé říši."
1936 - 38	na Jindřichohradecku probíhá stavba pohraničních opevnění
červen 1938	okres Jindřichův Hradec a Třeboň navštívili britští pozorovatelé
28. 4. 1938	ministr války v Americe prohlásil: "Osud Československa je zpečetěn."
duben 1938	z Rajchérova, Romavy a Starých Hutí utíkají Němci do Rakouska a vstupují do "Freikorps". Ze Senotína, Nové Bystřice, Starého Města pod Landštejnem, Slavonic, Lodhérova, Nové Vsi a z Rašpachu utíkají do oddílů SA.
12. 3. 1938	obsazení Rakouska Německem; členové SDP obsazují obec Romavu, Rajchěrov, Dobrou Vodu, Hradiště, Žiřpachy
21. 5. 1938	částečná mobilizace; do pohraničí byly přesunuty jednotky stráže obrany v počtu 27000 osob a 400000 záložníků "SOS"
18. 5. 1938	přepadení osady Pratene u Nové Bystřice
29. 5. 1938	vzhledem k vážné situaci došlo ke sjednocení všech politických stran
5. 6. 1938	sbírka na obranu státu vynesla 9060,50 Kč
22. 9. 1938	přepadení "SOS" u Mnichu
září 1938	Romava - ve dne česká, v noci německá. Do Romavy přijel místní celník, nevšiml si, že za dobu, co byl pryč, Romava změnila majitele, a tak byl zajat a surově zbit, ale nakonec Němci pana Slavomíra Balama propustili.
23. 9. 1938	Německo určilo území, které hodlá obsadit. Vymezené území obsadily jednotky "Freikorps" a SA.
23. 9. 1938	ve 2.30 hodin všeobecná mobilizace do 40 let. Příslušníci "Freikorps" obsadili natrvalo Romavu.
29. 9. 1938	Mnichovská smlouva. "Freikorps" obsadil Staré Hutě (natrvalo). Přestřelky u Studenic. Češi opouštějí pohraničí.

8. 10. 1938 v 11 hodin obsazení okresu Jindřichův Hradec - 113 obcí a osad. Uloupeno 41 098 km² (viz mapa: Jindřichův Hradec po Mnichovském diktátu).
8. 10. 1938 uvítání Němců bylo velkolepé, všude visely německé vlajky (s hákovým křížem). Do Slavonic přijel i sám Hitler, aby se pokochal dobitím nových území. Okresním městem se stala Nová Bystřice, hranice se šikovně vyhýbala Jindřichovu Hradci.
- Z Nové Bystřice všichni Češi vystěhováni.
- Ze Slavonic všichni Češi vystěhováni.
- Ti, co zůstali, museli nosit zvláštní průkaz o pobytu v pohraničí.
- Deportace Židů do koncentračních táborů.
- Založeno NSDAP v Nové Bystřici
15. 3. 1939 vyhlášen tzv. "Protektorát Čechy a Morava"; české země začleněny do Velkoněmecké říše
- jaro 1939 vzniká první oficiálně povolená strana Národní souručenství
15. 8. 1939 nařízeno odevzdání všech zbraní
15. 3. 1940 nařízeny oslavy k prvnímu výročí vzniku Protektorátu
- 1943 hlasování členské rady o prodloužení okresu do Jindřichova Hradce - 7 pro, 10 proti
- 1943 dolehly velké ztráty na bojištích v Rusku - nejlepší motory se stěhují na frontu (oslabení důvěry Sudetských Němců ve fašistický režim)
- 1943 v Senotíně spadlo německé letadlo
- zima 1943 ženy a děti kopají zákopy, kolují šokující zprávy (lid ztratil důvěru)
24. 8. 1944 velká letecká bitva mezi 15 bombardéry USA a stíhačkami Luftwaffe
6. 4. 1945 ústup německých kolon směrem na Linec
9. 4. 1945 německá armáda buduje zátarasy na významných komunikacích a opevňuje strategické body
15. 4. 1945 ustavení MNV v Kunžaku
6. 5. 1945 sraz všech lidí v záměčku, všeobecné povzbuzení a prohlášení: "Nikdy se nevzdáme!" Oporu představuje NSV - lidová jízda se sídlem v záměčku.
7. 5. 1945 kapitulace
- Lidová obrana (to co z ní zbylo) naprosto selhala.
- Všeobecně se očekával příchod americké armády.
- Hromadný útěk německé armády.auta a motorky se měnily za koně.
- Cesty zacpané.
19. 5. 1945 13 hod. 30 min - příjezd prvních jednotek Sovětské armády do Kunžaku
8. 9. 1945 boj ustal
- 1.25 hodin - odzbrojení.

Směr útěku německých jednotek nejdříve do Rakouska, později směr Německo; v obou případech neúspěšně. V Hůrkách byl v místním lesíku zřízen zajatecký tábor.

Obr. 1 JINDŘICHOTRADECKO PO MNICHOVSKÉM DIKTÁTU

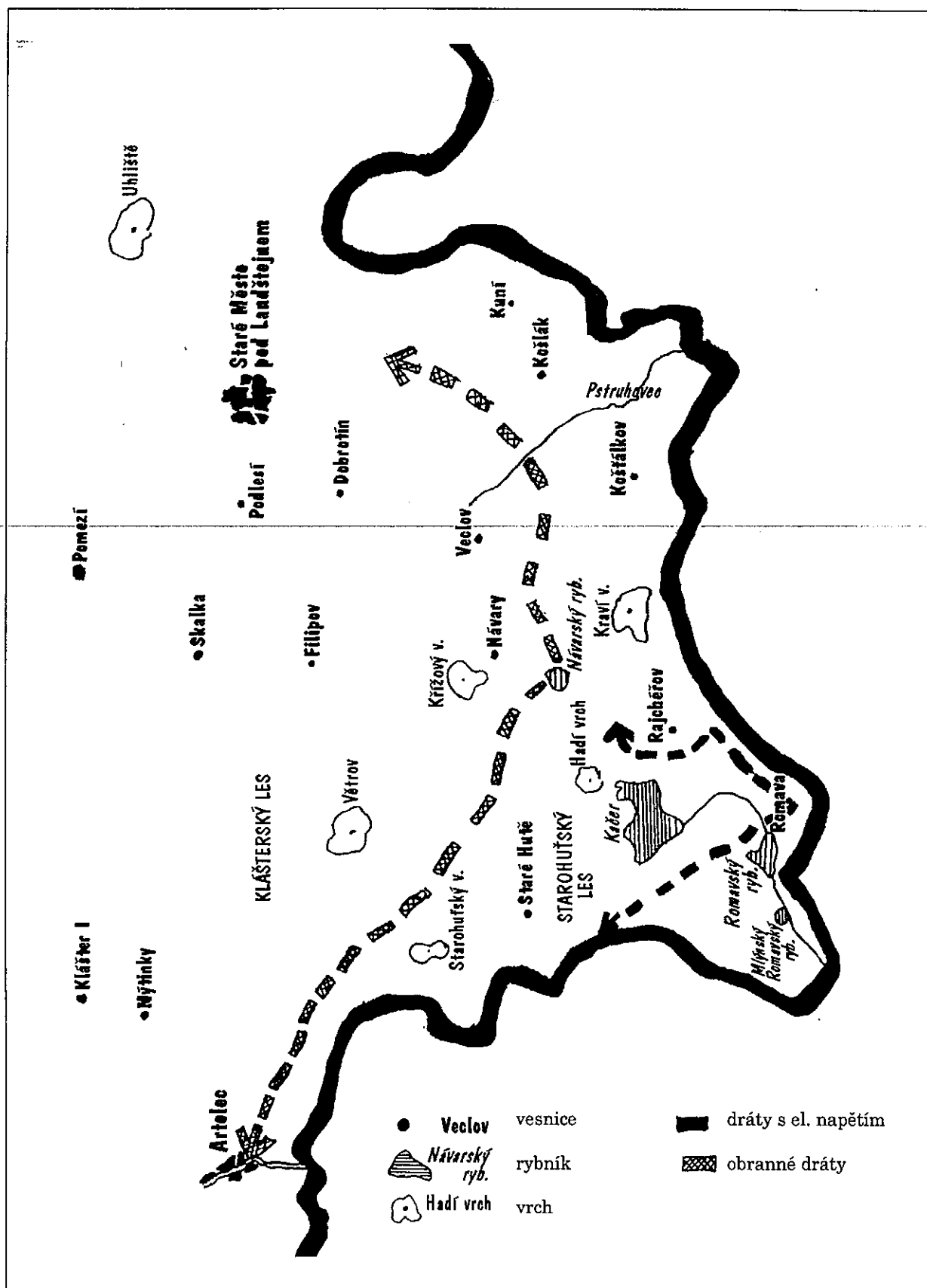
Obr. 2 JINDŘICHOTRADECKO PO MNICHOVSKÉM DIKTÁTU (POHYBY VOJSK)

HISTORIE SLEDOVANÉ OBLASTI PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

VYPRACOVAL:

Petr Polák

Před příchodem ruské armády zde probíhalo část obyvatel (sudetských Němců) odešla. Ti, co nemohli nebo nechtěli odjet, zůstali a vyčkávali příjezd ruských vojáků. Po příjezdu ruské armády byli všichni Němci zatčeni a odvezeni do nově zřízených zajateckých táborů (některým Němcům se tyto tábory staly osudnými). Také se musíme zmínit o znásilňování německých, ale i českých žen příslušníky ruské armády. V této době již vláda povolila znovuosídlování opuštěných staveb po sudetských Němcích. Následkem upevnění socialismu se na Jindřichohradecku budují obranné dráty a opevnění proti vstupu a výstupu z ČSSR. Později se zde uplatňovaly elektrické nástrahy a pasti (začátkem padesátých let zde byl zaveden elektrický plot - viz obrázek).

Obr. 3 OBRANNÁ OPATŘENÍ V POHRANIČÍ

ZPRÁVA O HOSPODÁŘSKÉ ČINNOSTI

VYPRACOVAL:

Jan Klír

CÍL:

Zjistit zdroj obživy obyčejných lidí v období 1. republiky. Popsat zemědělství, živočišnou výrobu, tovární výrobu i produkty obyčejných lidí.

ZDROJE:

- státní správa (městské, obecní a jiné úřady)
- zemědělská družstva (místní statky)
- pamětníci
- archivy.

Zdejší kraj byl v období 1. republiky z větší míry zemědělsky obděláván. Téměř polovinu půdy zabírala pole.

OBŽIVA OBYVATEL V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY

Kraj je všeobecně neúrodný, setkáváme se zde s kamenitostí a kyselostí půdy. I přes to byla oblast z hlediska rostlinné výroby využívána po celou dobu trvání tzv. první republiky. Každý obyvatel vlastnil pole, které zajišťovalo celé rodině obživu. Spektrum pěstovaných rostlin se v této době velmi měnilo. Po první světové válce vládla v kraji velká bída; jedinou dostupnou plodinou byly brambory, v důsledku toho hojně pěstované. Později, po ústupu krize, se začaly pěstovat hodnotnější plodiny (např. oves, pšenice, žito, ječmen, krmná řepa a len). To, co zemědělec sám neupotřebil, mohl prodávat státu. Některé prodané zboží se skladovalo a v případě nouze sloužilo jako potravinová výpomoc, jiné se ihned po odkoupení zpracovávalo (např. len v přádelně u Veclova).

Každý člověk ve vesnici vlastnil svůj dům a pole menších rozměrů, které se většinou rozkládalo někde blízko vesnice. Ti bohatší vlastnili koně na tahání povozu, orání pole, tahání dříví z lesa, krávu, která jim dávala mléko (z něj si vyráběli sýr a podmásli), a drůbež, z které měli přínos masa a vajíček. Takový člověk pěstoval na zahrádce za svým domkem zeleninu, pár ovocných stromů, léčivé bylinky a koření; na poli pšenici na chleba, oves a krmivo pro dobytek a drůbež. Peníze si lidé vydělávali řemeslem (kovář, tesař), prací ve státních podnicích, případně pěstováním plodin, které poté prodávali státu. Produkty, které lidé prodávali státu (nejčastěji brambory, len, žito), získávali buď ze svých přebytků, když vypěstovali víc, než mohli využít, nebo je rovnou pro zpeněžení pěstovali. Ženy plnily tradiční domácí práce - starání se o zvířectvo, o děti, vaření, uklízení a některé si přivydělávaly domácím pletením, paličkováním, či vyráběním krajek. Takovéto výrobky pak prodávaly dům od domu, případně je shromažďovaly a jednou za čas je jely prodat do města. Ve vesničce také někteří mohli začít podnikat, nebo dokonce založit továrnu, do níž pak najímali lidi z vesnice. V tomto kraji se většinou zakládaly textilky, barvírny, zemědělské statky, přádelny a dřevozpracující závody. Už od pradávna byl tento kraj

textilně založen. Výroba textilu a jiných výrobků zde má již dlouholetou tradici. Hodně se zde také rozvíjel dřevozpracující průmysl. Lesy zde byly rozšířeny na velkých územích a pila byla v každé větší vesnici.

POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL

Pro získávání potravin pro větší města se zde zakládaly statky a velkostatky. Ten největší byl zřejmě v Nové Bystřici, zabíral část Třeboňska, Lásenic, Jindřichohradecka, Dačicka; jeho pozemky sahaly až ke Znojmu, na jih Moravy. Nejvýznamnějším velkostatkem v této době byl zámek ve Starém Městě pod Landštejnem, kde za šlechtice Leopolda Wenzela von Sternbacha probíhala zemědělská velkovýroba. Pěstovaly se tytéž plodiny, jako se pěstují dnes, čili pšenice jarní i ozimá, žito ozimé, ječmen, oves, brambory, kukuřice.

Obilí, které lidé vypěstovali, dovezli do mlýnů, kde se semlelo. Mlýnů zde bylo dost - například mlýn v Košťálově, Veclově, Starém Městě, Podlesí, Albeři a ve Slavonicích. Do těchto mlýnů se vozilo i obilí státní. To se semlelo a přepravovalo do pekáren, které byly ve Starém Městě, ve Slavonicích a v Nové Bystřici. Obyčejní lidé si své semleté obilí odvezli domů a tam si chleba upekli každý sám. Pekárny pekly pečivo spíše pro větší města, kde se prodávalo lidem.

SOUČASNÝ STAV

Zatímco v době první republiky téměř polovinu půdy zabírala pole, dnes je stav jiný. Dnes jsou pole zalesněna nebo nechávána ladem, případně využívána jako pastviny, jelikož nynější statky či soukromníci nemají na obdělávání všech polí potřebné finance. Také jsou zde případy, že vesnice, okolo kterých byla půda zemědělsky využívána, byly zrušeny a pro okolní podnikatele v oboru zemědělství jsou buď pozemky daleko, nebo nemohou tak velkou plochu obhospodařovat. V této době už se vlastnictví polí trochu změnilo. Obyčejný člověk už nevlastní svoje políčko, v případě, že nějaké zdědil a nemá čas se o něj starat, pronajímá ho zemědělským družstvům. Člověk je dnes buď podnikatelem, nebo je zaměstnancem u podnikatele jiného v jeho obci, případně za prací dojíždí do města. Je to důsledek toho, že od dob první republiky se velmi vylepšil systém hromadné dopravy. Změnilo se i postavení žen, dnes zaujímají stejná pracovní místa jako muži.

PRŮMYSL A PODNIKY

Zatímco některá odvětví podnikání odpadala, jiná se plně rozvíjela, např. textilní průmysl - zde je hodně zastoupen. V této době ho například reprezentují textilky jako OTAVAN se sídlem v Třeboni, s pobočkami v Nové Bystřici a Slavonicích, nebo JITKA v Jindřichově Hradci. Díky rozvinutému systému meziměstské dopravy mohou být v těchto závozech zaměstnání i lidé ze vzdálenějších míst. Někteří však do větších měst dojíždět musí, protože v jejich rodné vesnici je málo pracovních příležitostí. Většina lidí proto dojíždí do Jindřichova Hradce, Nové Bystřice a Slavonic. Také další odvětví se dočkala rozvoje. Například dřevozpracující a lesnický průmysl, který má sídla v různých obcích a městech a nachází se v něm pracovní naplnění mnoha lidí. Také zde hospodaří několik zemědělských společností, např. ve Starém Městě nebo v Nové Bystřici. Ty však neposkytují tolik pracovních míst, jako když v období první republiky pracoval každý sám za sebe. Asi hlavně díky tomu, že byla práce zmodernizována a na její vykonání je třeba menšího počtu lidí. Velkovýroba má také oproti individuální výrobě vyšší ztráty.

INŽENÝRSKÉ SÍTĚ

VYPRACOVAL:

Petr Sedláček

CÍL:

Mým výzkumným cílem bylo v tomto kraji zmapovat inženýrské sítě a jejich vývoj a porovnat stav silnic před válkou se současným stavem.

METODIKA:

Nejprve jsem navštívil Městský úřad v Jindřichově Hradci, Nové Bystřici a Starém Městě pod Landštejnem. Zašel jsem také za kronikáři a pamětníky.

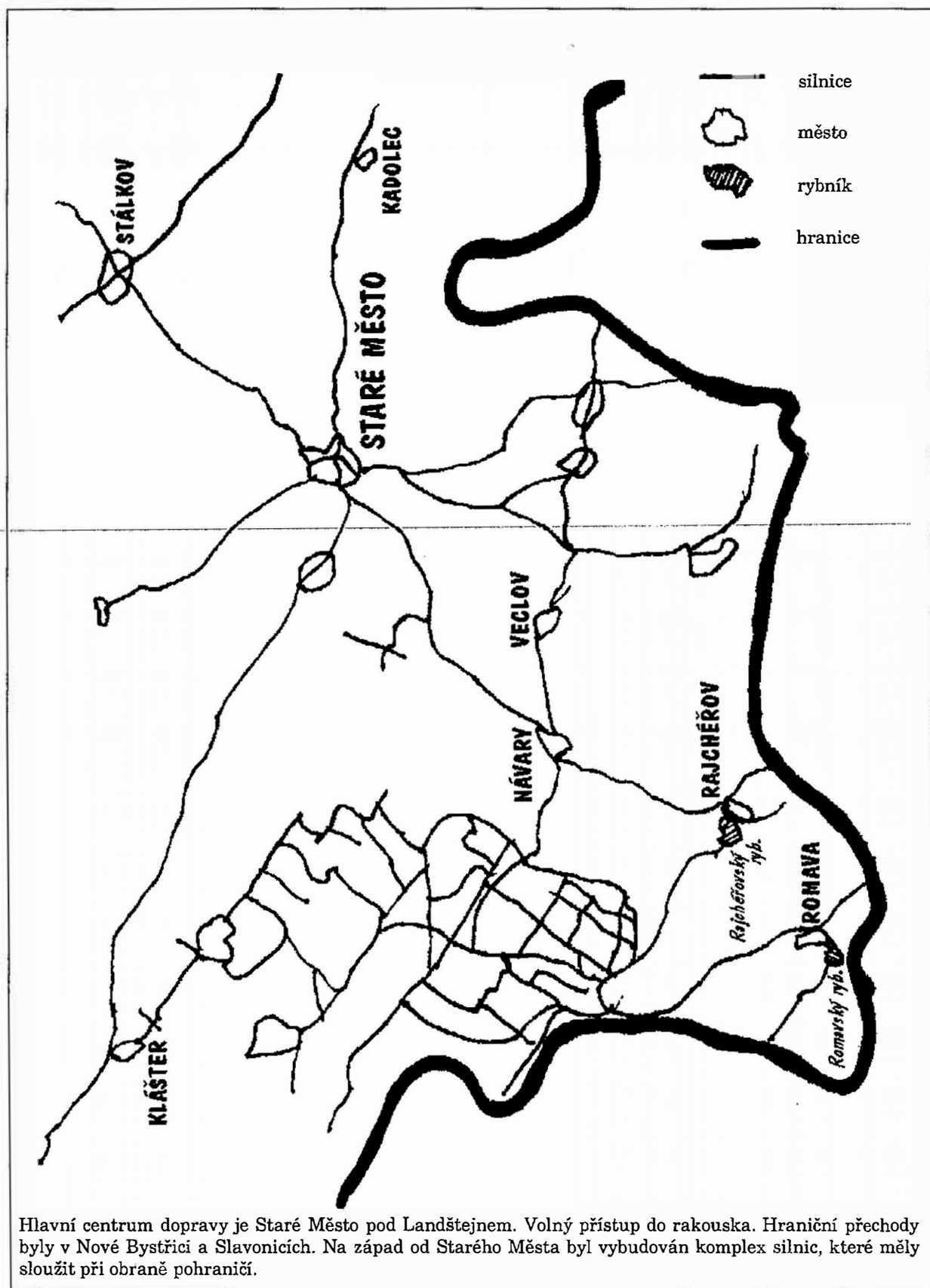
VÝSLEDKY A ZÁVĚRY:

Původní osada *Jindřichův Hradec* se stala již v poslední třetině 13. století opevněným městem a pro svoji výhodnou polohu také významnou křižovatkou cest, spojujících Čechy s Moravou a Rakouskem. Po velkém požáru v roce 1801 však tato obchodní stezka ztrácela na významu až do roku 1857, kdy došlo k otevření místní železniční trati spojující město s Veselím nad Lužnicí a dále s Horní Cerekví a Jihlavou. Do Veselí nad Lužnicí pak jezdily přípoje z Prahy a Českých Budějovic. V Jihlavě fungovaly přípoje z Brna a Havlíčkova Brodu. Dále pak z Jindřichova Hradce vedly dvě úzkorozchodné dráhy. První vedla z Jindřichova Hradce přes Kamenici nad Lipou do Obrataně, pak byla možnost přípoje do Tábora a Pelhřimova. Druhá úzkorozchodná dráha vedla z Jindřichova Hradce do Nové Bystřice. Také nedaleké Slavonice v okrese Jindřichův Hradec jsou již od 2. poloviny 16. století, přesněji od roku 1560 připomínány při cestě do Vídně. Vedlo tudy již tehdy pravidelné vozové, a také poštovní spojení mezi Prahou a Vídní po prašných komunikacích.

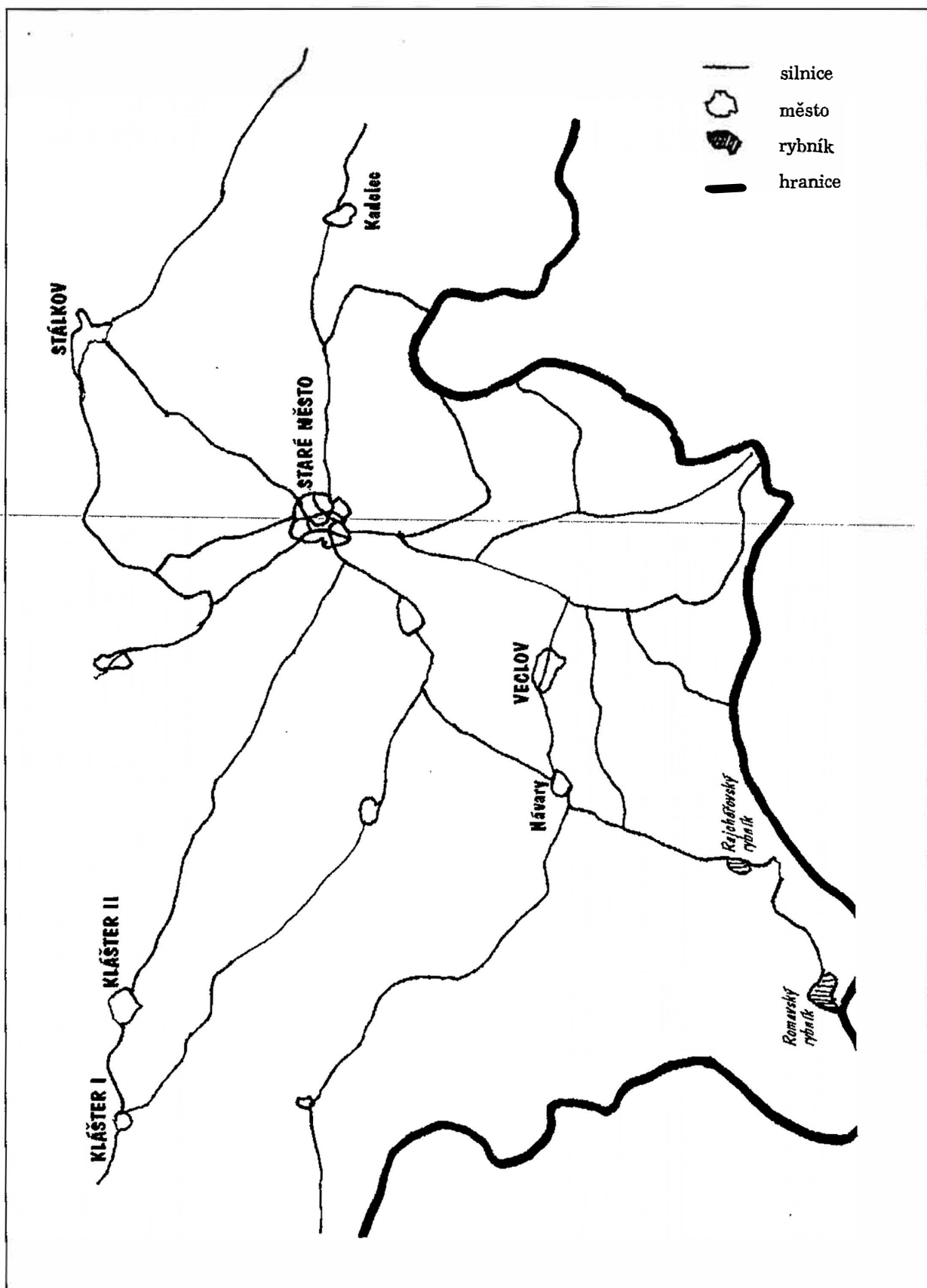
Městečko *Nová Bystřice* je spojeno s Jindřichovým Hradcem úzkorozchodnou tratí, která sloužila původně k dopravě vytěženého dřeva a nyní je využívána pro osobní a rekreační přepravu. Město je zajímavé také skutečností, že mezi roky 1926 a 1931 mělo v Nové Bystřici telefon 78 lidí.

Mimo železnici byly všechny komunikace vesměs prašného charakteru.

Jako součást programu na obranu pohraničí před rokem 1938 byly vybudovány vojenské silnice, které byly po roce 1989 vesměs zničeny. S asfaltováním civilních silnic se začalo až od roku 1955. V místech, do kterých nezasahovala železnice, byla zajišťována doprava soukromníky s malými autobusy, později státními autobusy a nyní se na dopravě podílejí oba dopravci.

Obr. 4 STAV SILNIČNÍ SÍTĚ PŘED 2. SVĚTOVOU VÁLKOU

Obr. 5 STAV SILNIČNÍ SÍTĚ DNES (PO ROCE 1989 ZANIKL VOJENSKÝ KOMPLEX)

STATISTIKY

VYPRACOVALY:

Petra Goldšmídová a Petra Havelková

CÍL:

Cílem naší práce je zaznamenání vývoje přibližně od roku 1850 do současnosti. Srovnaly jsme počet obyvatel, domů, vzdělanostní strukturu, náboženskou strukturu a jiné ukazatele (školství, zdravotnictví a náboženství). Pokusíme se dokumentovat stav z 1. republiky, vliv 2. světové války a vysídlování pohraniční oblasti.

POSTUP:

Informace jsme získaly ze sčítání lidu, domů a bytů z roku 1921, 1930 a 1992, ze statistické publikace Obce České republiky v retrospektivě, obce v číslech a ze získané aktualizace za rok 1996. Počet obyvatel chceme zhodnotit ve vývojových grafech, ostatní údaje ve srovnávacích grafech a tabulkách.

VÝSLEDKY A ZÁVĚRY:

Od let 1850 - 1900 se stav obyvatel celkem stabilizoval. Jsou to první sledovaná léta. K poklesu obyvatel docházelo jen v několika obcích. Nejvyšší počet obyvatel v tomto kraji byl v roce 1869, a to 17 762 obyvatel. V některých městech je možno sledovat od roku 1900 trvalý pokles. Tento pokles trvá až do roku 1950. Nejprudší pokles trvá od roku 1910 do roku 1950. Důvodem tohoto poklesu je odchod Němců po 1. světové válce a násilný odsun na konci 2. světové války. Ve Starém Městě pod Landštejnem od roku 1850 obyvatelstvo ubývá. Ve Slavonicích a Nové Bystřici je od roku 1961 zaznamenán trvalý vzestup počtu obyvatel, který je zřejmě způsoben vyšším počtem pracovních příležitostí.

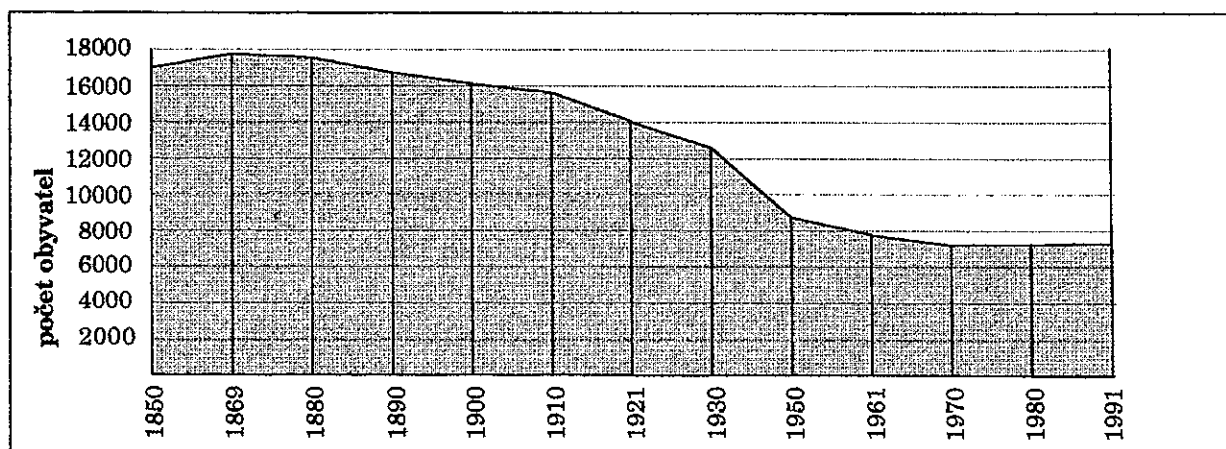
Největší počet obyvatel byl na konci 19. století. Do roku 1910 počet obyvatel mírně klesá. Důvod jsme však nezjistili. Od roku 1910 do roku 1921 (1. světová válka) počet obyvatel klesá, válka zanechala v kraji bídu. Za první republiky, což bylo od roku 1918 do roku 1938, počet obyvatel značně klesl díky vystěhování německých občanů, kteří byli nahrazeni občany českými.

Mezi roky 1921 až 1930 počet obyvatel stále klesá. V letech 1930 až 1945 (2. světová válka) počet obyvatel rapidně klesá. V tomto období byl velký úbytek Čechů a na jejich místa přicházeli Němci. A naopak po roce 1945 v tomto kraji ubývali Němci a do kraje přicházeli Češi. V letech 1945 až 1950 počet obyvatel velice klesá z důvodu nástupu komunistů a uzavření pohraničního pásma tzv. "železnou oponou". Od roku 1950 do roku 1980 počet obyvatel mírně klesá z důvodu migrace obyvatel do větších měst ve vnitrozemí. Od roku 1980 do roku 1991 se počet obyvatel nemění. V současnosti je počet obyvatel poměrně vyrovnaný.

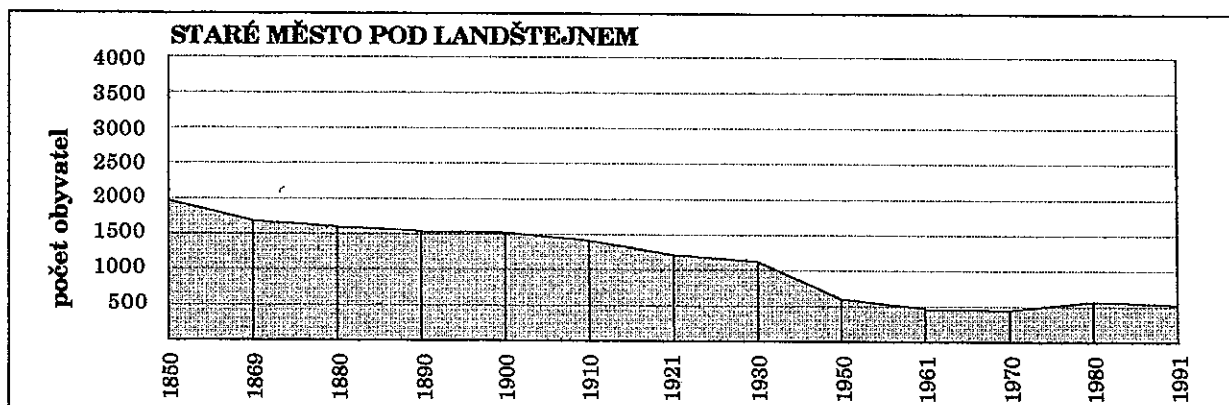
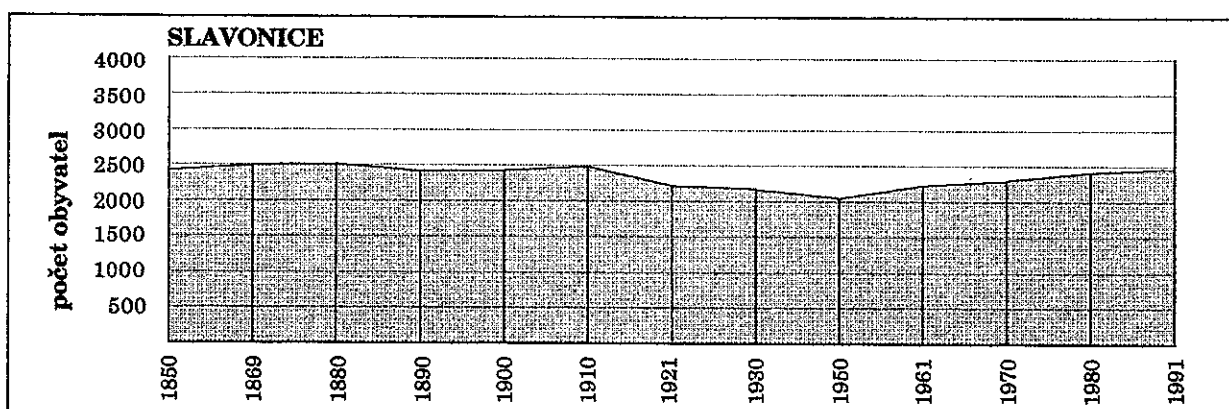
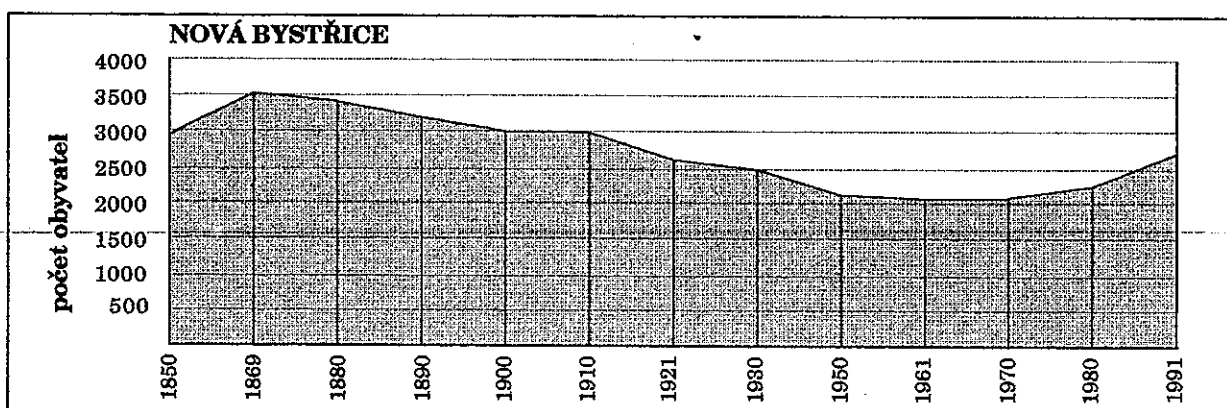
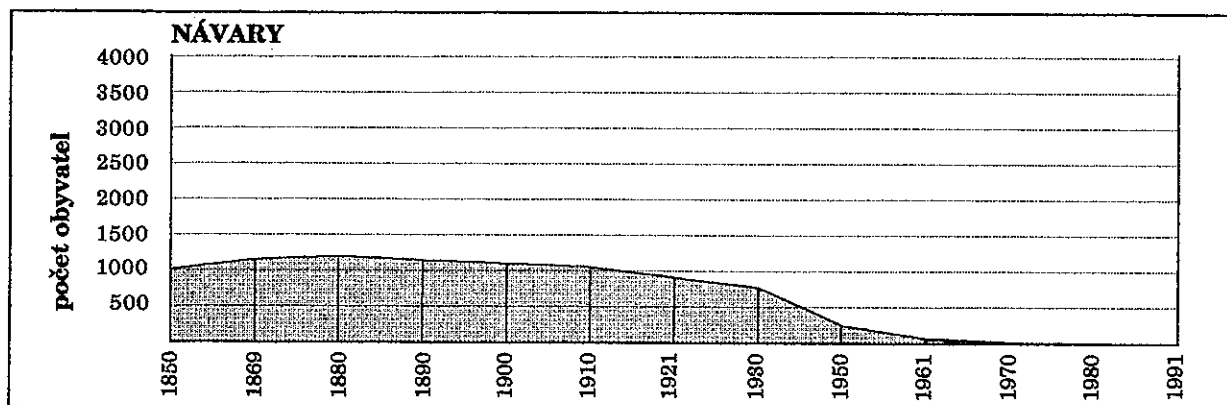
Na závěr bychom chtěly poděkovat ing. Příbylovi - řediteli Českého statistického úřadu, pracovníkům obecních úřadů v Nové Bystřici a Jindřichově Hradci, pracovníkům archivu v Jindřichově Hradci, dále pracovníkům Českého statistického úřadu v Praze a Štěpánovi Macháčkovi a Pavlovi Jakobemu.

VÝVOJ POČTU OBYVATEL V CELÉM KRAJI V LETECH 1850 - 1991

	1850	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991
ALBEŘ	781	762	749	744	805	723	654	571	522	321	288	197	133
ARTOLEC	288	292	341	353	290	300	278	296	165	153	128	84	58
BLATO	390	362	392	372	368	344	351	32	162	140	82	50	25
ČESKÝ RUDOLEC	564	609	580	587	519	524	488	506	405	485	479	607	668
DOBROTÍN	228	198	208	187	200	220	190	140	68	77	29	10	7
HRADIŠTĚ	116	178	159	145	145	148	127	130	51	53	57	49	38
HŮRKY	927	570	486	474	449	511	421	332	162	140	82	204	157
KLÁŠTER	719	688	703	626	550	490	430	366	199	132	101	73	40
KLENOVÁ	310	350	339	333	297	265	248	239	128	100	74	63	30
LANDŠTEJN	-	90	98	88	90	60	58	55	35	22	17	11	14
MARÍŽ	533	468	475	426	415	371	360	317	219	129	77	45	9
MATĚJOVEC	728	554	549	524	504	452	445	380	207	224	160	133	81
MUTIŠOV	199	173	155	145	132	141	166	163	142	123	107	88	57
NÁVARY	1003	1147	1189	1140	1094	1047	907	770	246	60	13	-	0
NOVÁ BYSTRICE	2938	3513	3399	3180	2989	2973	2590	2458	2110	2059	2069	2230	2686
NOVÁ VES	-	95	112	117	107	87	102	85	61	64	37	18	19
NOVÝ VOJÍROV	1016	883	920	881	920	924	876	779	381	153	136	102	41
OVČÁRNA	-	312	293	250	226	245	212	207	104	107	140	68	43
PODLEŠÍ	234	221	242	219	188	175	156	131	56	52	48	22	14
POMEZÍ	155	194	181	181	176	169	105	110	23	24	23	13	2
RUBAŠOV	-	16	20	24	19	19	17	20	5	13	5	3	2
SENOTÍN	466	467	427	383	379	371	310	239	128	100	84	38	20
SKALKA	246	273	284	271	243	217	192	166	23	24	32	19	19
SLAVONICE	2418	2489	2507	2406	2426	2479	2214	2167	2042	2222	2295	2409	2462
SMRČNÁ	-	395	414	429	386	352	331	279	152	-	-	38	13
STARÉ MĚSTO p. L.	1964	1681	1593	1534	1519	1407	1213	1120	596	463	442	569	518
STOJEČÍN	191	224	209	194	204	204	173	162	85	93	50	30	9
VECLOV	145	126	131	127	128	102	106	107	71	61	40	24	122
VITÍNĚVES	217	225	242	225	200	175	160	111	18	27	14	-	0
VLASTKOVEC	209	207	168	173	162	152	165	178	161	154	107	62	42
CELKEM	16985	17762	17565	16738	16130	15647	14043	12616	8727	7785	7216	7259	7329

VÝVOJ POČTU OBYVATEL VE VYBRANÝCH OBCÍCH V LETECH 1850 - 1991

VÝVOJ POČTU DOMŮ V LETECH 1869 - 1980

	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1970	1980
ALBEŘ	91	100	98	100	105	114	123	108	76	72
ARTOLEC	44	52	51	49	50	50	54	40	33	30
BLATO	56	62	62	64	64	64	65	4	24	20
ČESKÝ RUDOLEC	89	105	105	103	103	103	102	101	89	110
DOBROTÍN	30	34	34	30	32	32	30	20	7	4
HRADIŠTĚ	21	21	22	22	22	21	27	16	1	12
HŮRKY	95	95	89	89	91	90	91	72	46	42
KLÁŠTER	77	84	83	78	78	77	78	51	27	23
KLENOVÁ	31	31	32	27	27	28	30	24	13	8
LANDŠTEJN	13	13	12	12	9	9	8	6	4	3
MARÍŽ	92	92	92	93	90	89	88	48	24	15
MATĚJOVEC	32	31	31	31	30	30	35	38	23	10
MUTIŠOV	41	41	37	38	38	39	39	37	25	24
NÁVARY	171	179	184	186	185	175	181	20	3	0
NOVÁ BYSTRICE	454	454	452	461	464	491	520	437	376	400
NOVÁ VES	20	20	20	20	20	20	18	15	11	8
NOVÝ VOJÍROV	122	130	134	139	142	152	160	68	36	32
OVČÁRNA	41	42	43	44	44	44	44	25	40	20
PODLEŠÍ	35	37	38	34	35	36	29	23	12	9
POMEZÍ	22	24	22	22	22	22	24	16	6	5
RUBAŠOV	5	5	5	5	5	5	5	3	2	2
SENOTÍN	51	53	53	52	52	52	51	29	18	16
SKALKA	41	43	43	45	45	45	42	21	6	5
SLAVONICE	401	404	378	378	403	412	454	481	452	476
STARÉ MĚSTO p. L.	300	294	281	278	292	281	294	119	96	101
STOJEČÍN	36	39	38	37	37	37	36	26	15	7
VECLOV	20	20	20	20	21	22	21	19	13	7
VITÍNĚVES	29	29	27	27	28	28	26	23	4	7
VLASTKOVEC	33	34	33	36	36	35	36	37	26	22
CELKEM	2493	2568	2519	2520	2570	2603	2711	1927	1508	1490

